REFORMA FUNCIARĂ ÎN MOLDOVA, CA REZULTAT AL UNEI STRATEGII ARBITRARE

Tatiana NAGACEVSCHI, Stela CURCUBĂT
CZU: 332.2.021.8(478) tatiana.nagacevschi20@gmail.com
stelacurcubat@gmail.com

De atitudinea noastră față de sol depinde situația economică a țării. Prin urmare, fiecare cetățean, în primul rând, fiecare deținător de terenuri și agent economic, trebuie să fie informat despre starea de calitate a resurselor funciare și să participe activ la realizarea măsurilor necesare pentru protecția și sporirea fertilității solului.

Un factor important care conduce la intensificarea procesului de degradare a resurselor funciare îl constituie efectuarea neraţională a reformei funciare. Repartizarea cotelor fără o organizare antierozională preventivă a terenurilor din perimetrul comunelor, amplasarea lor din deal în vale, gospodărirea pe exploataţii agricole mici în starea de criză economică totală nu permite deţinătorilor de terenuri să efectueze măsurile de protecţie, ameliorare şi utilizare durabilă a resurselor funciare. Procesele de degradare a solurilor şi deşertificare a terenurilor s-au intensificat.

La începutul anilor nouăzeci, situația în agricultură era foarte complicată. Privatizarea terenurilor a început în mod oficial în anul 1991, însă aceasta nu a fost pusă în practică până în 1998 când s-a început Programul național „Pământ” de privatizare a terenurilor și dizolvarea gospodăriilor agricole colective. Privatizarea terenurilor a fost efectuată în două etape. La prima etapă, comisiile funciare rurale au atribuit cotele de teren beneficiarilor eligibili, care au primit un titlu eliberat de primărie. La a doua etapă, beneficiarii au avut dreptul să solicite separarea terenurilor individuale prin dizolvarea gospodăriei colective sau de stat. Destinatarii au primit în medie câte 1,3-1,4 hectare de teren agricol divizat în mai multe parcele de teren arabil, livezi, vii. Deși această distribuție a condus la o fragmentare a proprietății terenurilor, în practică utilizarea terenurilor a rămas concentrată în mâinile

agricultorilor corporativi care în marea majoritate a cazurilor arendează terenuri de la deținători de teren individuali.

Nivelul fragmentării proprietății asupra terenurilor nu s-a schimbat semnificativ după procesul de privatizare care s-a încheiat în anul 2000. S-a estimat că 73% din terenurile agricole sunt arabile și doar 12% din acestea sunt acoperite cu plantații multianuale [2].

Un factor important care conduce la intensificarea procesului de degradare a resurselor funciare îl constituie efectuarea neraţională a reformei funciare. Numărul deţinătorilor de terenuri agricole din 1990 până în anul 2000 a crescut de la 1.891 până la 1.251.778. Fondul funciar privatizat a fost parcelat în mai mult de 2 mil. de cote de teren. Reforma funciară în Moldova, ca rezultat al unei strategii arbitrare, n-a creat condiții pentru sporirea fertilității solurilor, utilizarea durabilă a terenurilor, sporirea producției agricole, exercitând, prin urmare, un impact negativ asupra economiei țării. Situaţia dată a condus la dezvoltarea unei agriculturi de subzistenţă în locul celei comerciale. Acest sistem de agricultură favorizează dezvoltarea proceselor de degradare a învelişului de sol şi de deşertificare a teritoriului Moldovei. Fiecare producător agricol este obligat să folosească efectiv solul (pământul), să-i ridice fertilitatea şi odată cu ea productivitatea lui [4].

Principalele realizări ale Programului Național Funciar (care s-a încheiat în anul 2001) au fost: stabilirea cadrului instituțional al unităților cadastrale, instituirea sistemului de informații cadastrale, și nu în ultimul rând, procesul de privatizare a 98% din terenurile agricole supuse privatizării. Nivelul de fragmentare a terenurilor nu s-a schimbat semnificativ de la procesul de privatizare care s-a încheiat în anul 2000. În timp ce nivelul în sine variază de la sat la sat (unii proprietari au primit doar 3 parcele în timp ce alţii au primit până la 12), datele preliminare ale Recensământului General Agricol (RGA) arată că o exploatație agricolă, în medie, este împărțită în trei parcele. Pentru fiecare raion, este calculat un indice de fragmentare a terenurilor, adică numărul de parcele pe hectar, prin împărțirea numărului total de parcele agricole – inclusiv terenuri arabile, livezi și podgorii – la suprafața totală a terenurilor agricole. Cel mai mare nivel de fragmentare se află în partea centrală a R. Moldova. (Tab.)

Tabel

Numărul deţinătorilor funciari şi suprafaţa totală

Suprafaţa,ha	r-nul Călăraşi		r-nul Teleneşti		r-nul Drochia	
	Nr.de dţin.	Supr., ha	Nr.de dţin.	Supr., ha	Nr.de dţin.	Supr., ha
< 1ha	16301	12362,32	6152	3484,00	2514	862,52
1-5 ha	5071	6976,52	6260	10469,72	2992	4939,60
5-10 ha	24	317,48	64	747,89	191	1062,70
10-50 ha	19	351,39	28	814,00	89	2712,94
50-100 ha	-	-	-	-	17	1458,82
> 100ha	1	116,00	1	192,00	18	4013,40

În pofida progreselor realizate în recunoașterea și executarea drepturilor asupra terenurilor și proprietății, mai trebuie să fie realizată protecția deplină și gestionarea adecvată a drepturilor comune și comunale, inclusiv drepturilor de utilizare. Reforma funciară nu este însoţită de efectul social, economic si ecologic. Problema sporirii producţiei agricole şi conservării stării de calitate şi capacităţii productive a solurilor nu este rezolvată. Cauza acestei situaţii constă în faptul că agricultura polisistemică cu noile forme de gospodărie s-a creat într-un ritm rapid, fără testare teoretică şi practică a modelelor, prognosticarea funcţionării lor şi fără rezolvarea problemei vizând suprafeţele optime ale gospodăriilor de fermieri. În aşa mod, actualmente în Republica Moldova mai mult de 2/3 din terenurile cu destinaţie agricolă se află în proprietate privată. Deoarece mărimea cotelor de pământ sunt mici (1,5-3 ha), ele nu asigură executarea eficientă a lucrărilor agricole. O problemă prezentă în exploatarea terenurilor după reformă este degradarea solurilor prin eroziune, ce, la rândul ei, provoacă majorarea suprafeţelor de râpi cât şi a alunecărilor de teren. Metodica distribuirii loturilor private în cadrul folosinţelor agricole în 3-4 locuri, exclude, practic, consolidarea exploataţiilor agricole, crearea gospodăriilor de fermieri specializate în producerea anumitei mărfi agricole şi elaborarea unui sistem de utilizare şi protecţie a solului.

Pentru realizarea reformei funciare, este necesară susţinerea din partea statului a tuturor formelor de proprietate. Statul şi organele de administrare a fondului funciar trebuie să implementeze şi să perfecţioneze în mod permanent mecanismul juridic, economic şi cel de

reglementare a relaţiilor funciare pentru asigurarea rentabilităţii agriculturii, sporirea fertilităţii solului, îmbunătăţirea situaţiei ecologice şi menţinerea echilibrului ecologic pe terenuri agricole [3].

Starea actuală a solurilor, precum și eficiența utilizării resurselor de sol nu pot fi considerate satisfăcătoare din următoarele motive principale: parcelarea fondului funciar și deteriorarea sistemelor antierozionale regionale; lipsa organizării antierozionale a terenurilor agricole și a măsurilor de conservare a solurilor; cantitățile insuficiente de îngrășăminte încorporate în sol; lipsa asolamentelor, ierburilor perene și predominarea cultivării pe pante a culturilor prășitoare. Pentru rezolvarea acestor probleme, este nevoie de factorul principal în utilizarea eficientă a resurselor naturale în agricultură: promovarea consecventă a politicii de consolidare a terenurilor agricole, asigurarea protecţiei juridice a proprietarilor de teren şi patrimoniu în procesul de activitate de sine stătătoare sau de arendă. Promovarea studiilor ştiinţifice şi experienţelor avansate în domeniul agriculturii moderne şi atragerea investiţiilor.

Consolidarea terenurilor agricole reprezintă o problemă agroeconomică nu numai a Republicii Moldova, dar pe plan mondial. Acestei probleme i se acordă o atenţie deosebită din partea Organizaţiei pentru Agricultură şi Alimentaţie a Naţiunilor Unite. Problemele Moldovei în acest domeniu sunt caracteristice ţărilor din întreaga Europă de Est, adică a acelor ţări ce au trecut de la o economie centralizat-planificată la relaţiile economice de piaţă, de la monopolismul de stat asupra pământului la proprietatea privată [1].

Referinţe:

1. BOTNARENCO, Ion. *Consolidarea terenurilor agricole în Moldova (teorie, metode, practică).* Chişinău: Pontos, 2009
2. RAPORT FINAL, Cadrul de Evaluare a Guvernării Pământului (LGAF) în R. Moldova, 2014.
3. Programul naţional complex de sporire a fertilităţii solului în 2001-2020.
4. *Sistemul informaţional privind calitatea învelişului de sol al Republicii Moldova (banca de date)*. Chişinău: Pontos, 2000.